

CIRCUMSTANȚELE AGRAVANTE PREVĂZUTE LA

lit.b) ȘI d) alin.(2) ȘI LA alin.(3) art.191 CP RM

Irina SELEVESTRU

Universitatea de Stat din Moldova

În rezultatul investigației efectuate, se stabilește că circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM nu este operațională în următoarele două ipoteze: a) infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită de o persoană având calitatea specială de administrator, împreună cu o persoană care nu are o asemenea calitate; b) infracțiunea este comisă de o persoană având calitatea specială de administrator, prin intermediul unei persoane care nu are o astfel de calitate. Se relevă că, în situația în care decizia, care contravine dispoziției alin.(1) art.191 CP RM, este adoptată de doi sau mai mulți membri ai unui organism decizional colegial, apare temeiul aplicării lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. Se arată că va răspunde în calitate de organizator, instigator sau complice la infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM acea persoană: a) căreia îi lipsește fie cea de-a doua calitate specială nominalizată mai sus, fie ambele calități speciale menționate *supra* și b) care a luat parte la comiterea respectivei infracțiuni. Se demonstrează că art.327 sau 335 CP RM ori art.312 din Codul contravențional nu pot fi aplicate în ipoteza în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită cu folosirea situației de serviciu.

Cuvinte-cheie: *delapidarea averii străine, circumstanțe agravante, două sau mai multe persoane, participație, folosirea situației de serviciu, abuz de putere sau abuz de serviciu, grup criminal organizat, organizație criminală.*

THE AGGRAVATING CIRCUMSTANCES REFERRED TO

AT lett.b) AND d) par.(2) AND par.(3) OF art.191 PC RM

As a result of the conducted investigation, it is established that the aggravating circumstance under lett.b) par.(2) art.191 PC RM does not work in the following two assumptions: a) the offence referred to at par.(1) art.191 PC RM is committed by a person with the special quality of manager, together with a person who does not have such a quality; b) the offence is committed by a person with the special quality of manager, through a mediator who does not have such a quality. It is shown that, if the decision – contrary to par.(1) art.191 PC RM, is passed by two or more members of a collegiate decision-making body – as a result we have the motive to apply lett.b) par.(2) art.191 PC RM. It is shown that as the organizer, instigator or accomplice to the offence referred to at lett.d) par.(2) art.191 PC RM will be held accountable that person which: a) lacks either the second special quality or both the qualities referred to above, and b) the person that took part in the perpetration of that offence. It is demonstrated that art.327 or art.335 PC RM or art.312 of the Contravention Code cannot be applied if the offence referred to at par.(1) art.191 PC RM is committed through privileges of work.

Keywords: *embezzlement of others' wealth, aggravating circumstances, two or more persons; participation, through privileges of work, abuse of power or abuse of service, organized criminal group, criminal organization.*

Cunoaștem că daunele în proporții considerabile (lit.c) alin.(2) art.191 CP RM), mari (alin.(4) art.191 CP RM) sau deosebit de mari (alin.(5) art.191 CP RM) nu pot fi privite ca circumstanțe agravante ale infracțiunii. Ne raliem opiniei exprimate de S.Brînza și V.Stati, potrivit căreia, în contextul analizat, producerea unor asemenea daune „are ca efect nu agravarea răspunderii penale, dar constituirea de infracțiuni... Săvârșirea sustragerii în proporții considerabile, mari sau deosebit de mari reprezintă ipoteze care se referă la varianta-tip de infracțiune, nu la varianta agravată de infracțiune” [1]. După această notă de clarificare, vom purcede la examinarea propriuzisă a circumstanțelor agravante consemnate la lit.b) și d) alin.(2) și la alin.(3) art.191 CP RM.

1. Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane

Răspunderea se agravează în baza lit.b) alin.(2) art.191 CP RM în cazul în care infracțiunea specificată la alin.(1) art.191 CP RM este comisă de două sau mai multe persoane.

În legătură cu săvârșirea sustragerii de două sau mai multe persoane, în literatura de specialitate este exprimată următoarea opinie: „Circumstanța agravantă analizată operează în oricare din următoarele trei ipoteze: a) săvârșirea infracțiunii în coautorat (inclusiv coautorat cu repartizarea rolurilor); b) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); c) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei sau mai multor persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt

iresponsabile etc.)" [2]. Considerăm că această opinie se referă la cadrul general al infracțiunilor săvârșite prin sustragere, fără a fi luate în considerare particularitățile unora dintre aceste infracțiuni (printre acestea numărându-se calitatea specială a subiectului infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM).

Din aceste considerente, nu putem agreea opinia lui I.Zaporojan: săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM de două sau mai multe persoane poate presupune cazul când autorul mediat săvârșește infracțiunea prin intermediul unei persoane iresponsabile [3].

Argumentând, reproducem punctul de vedere al lui I.Țurcan: „Agravanta de la lit.b) alin.(2) art.324 CP RM (se are în vedere agravanta „de două sau mai multe persoane – *n.a.*) nu este aplicabilă în următoarele două ipoteze: 1) infracțiunea este săvârșită de o persoană având semnele subiectului infracțiunii, împreună cu o persoană care nu are astfel de semne; 2) infracțiunea este săvârșită de o persoană având semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu are astfel de semne... Persoana, care nu are semnele subiectului infracțiunii cu componentă specială, nu poate săvârși respectiva infracțiune” [4]. Privitor la o ipoteză asemănătoare (consemnată la lit.b) alin.(2) art.326 CP RM), C.Timofei ajunge la o concluzie similară [5].

În consonanță, D.V. Podlipski opinează: în cazul infracțiunilor cu componentă specială, calitatea specială a subiectului o poate avea cel care ia parte la săvârșirea infracțiunii, nu și cel care contribuie la săvârșirea infracțiunii [6]. De asemenea, după T.V. Andronova, în cazul unor infracțiuni cu componentă specială, este exclus autoratul unei persoane „particulare” [7]. Mai apropiată de necesitățile studiului nostru este opinia exprimată de A.V. Șesler: subiectul infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine este persoana căreia bunurile victimei i-au fost încredințate în administrare. Drept urmare, toți membrii grupului, care comit astfel de infracțiuni, trebuie să posede o asemenea calitate specială a subiectului. Persoanele care nu posedă respectiva calitate și care participă la comiterea infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine vor răspunde ca organizatori, instigatori sau complici [8].

Totuși, în alin.7 pct.17 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor” [9], se menționează: „În cazul în care la sustragerea săvârșită de două sau mai multe persoane a participat cel puțin o persoană căreia i-au fost încredințate bunurile, acțiunile tuturor vor fi încadrate în baza lit.b) alin.(2) art.191 CP RM”.

Nu putem împărtăși o asemenea poziție. Considerăm juste raționamentele prezentate de R.Popov: „Subiect al infracțiunii, în general, și subiect special al infracțiunii, în special, nu poate fi considerată persoana care contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de complice, instigator sau organizator. O asemenea persoană îndeplinește rolul de participant secundar la săvârșirea infracțiunii. Ea trebuie să îndeplinească condițiile generale pentru existența subiectului infracțiunii, condiții specificate în art.21 CP RM. În același timp, participantul secundar la săvârșirea infracțiunii poate să nu posede calitățile speciale cerute de articolul din Partea Specială a Codului penal pentru infracțiunea la a cărei săvârșire participă (iar, chiar dacă le posedă, nu poate săvârși infracțiunea prevăzută de acel articol, nu poate executa latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de acel articol) [10].

Pe cale de consecință, recomandăm modificarea explicației de la alin.7 pct.17 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, după cum urmează: „Dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM poate fi aplicată numai în cazul în care toate persoanele, care au participat la comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM, posedă calitatea specială de administrator”.

Cunoaștem că subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM are calitatea specială de administrator. În calitate de coautori, la executarea laturii obiective a acestei infracțiuni pot participa doar cei care au calitatea specială de administrator. Persoanele care nu au o asemenea calitate specială nu pot săvârși infracțiunea specificată la alin.(1) art.191 CP RM. Astfel de persoane „particulare” pot doar contribui la comiterea respectivei infracțiuni în calitate de organizatori, instigatori sau complici. Din acest punct de vedere, ipoteza descrisă la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM nu se deosebește principal de ipotezele descrise la lit.b) alin.(2) art.324 și la lit.b) alin.(2) art.326 CP RM (analizate de către I.Țurcan și C.Timofei).

În concluzie, circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM nu este operațională în următoarele două ipoteze: 1) infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită de o persoană având calitatea specială de administrator, împreună cu o persoană care nu are o asemenea calitate; 2) infracțiunea este săvârșită de o persoană având calitatea specială de administrator, prin intermediul unei persoane care nu are o astfel de calitate.

Niciuna din aceste ipoteze nu se regăsește în următoarea speță: *N.R. și Ș.O. au fost condamnați conform alin.(1) art.191 CP RM. În fapt, aceștia erau angajați ai Centrului de Prelucrare și Transportare Poștă,*

Secția EMS (Expres Mail Service), al Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”, ambii deținând funcția de operator al serviciului EMS. La 17.04.2006, folosindu-se de situația de serviciu, la rugămintea lui T.S., N.R. și Ș.O. au sustras din depozitul Centrului de Prelucrare și Transportare Poștă, Secția EMS, al Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei” patru colete poștale în valoare totală de 2717,6 lei [11]. Nu este clar: de ce N.R. și Ș.O. au fost condamnați nu în baza lit.b) alin.(2) art.191 CP RM? Or, aceștia dețineau aceeași funcție. În aceste condiții, fie ambii aveau calitatea specială de administrator, fie ambilor le lipsea calitatea specială de administrator. Nu era posibil ca unul dintre ei să săvârșească infracțiunea, iar celălalt să contribuie la săvârșirea infracțiunii. Dacă N.R. și Ș.O. aveau calitatea specială de administrator și au comis aceeași sustragere, le era imputabilă tocmai lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. Dacă însă N.R. și Ș.O. nu aveau calitatea specială de administrator, atunci art.191 CP RM nu le putea fi aplicat în genere. În acest caz, urma să li se aplice, de exemplu, art.186 CP RM.

Dezvoltând ideile conturate mai sus, este util să prezentăm următoarea aserțiune: „Participația complexă, atunci când latura obiectivă a sustragerii este realizată de un singur autor, nu poate fi considerată sustragere săvârșită de două sau mai multe persoane. Chiar dacă alături de acest autor mai participă un organizator, instigator sau complice, aceștia doar contribuie la săvârșirea sustragerii, deci nu o săvârșesc” [12]. La alin.(2) art.45 CP RM sunt descrise două varietăți ale participației complexe: a) participația complexă care presupune realizarea laturii obiective a infracțiunii de un singur autor; b) participația complexă care presupune realizarea laturii obiective a infracțiunii de doi sau mai mulți autori. Prevederea de la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM poate fi reținută la calificare doar în prezența celei de-a doua din varietățile sus-menționate ale participației complexe.

În context, considerăm întemeiată soluția pronunțată de instanța de fond în următoarea speță: *J.E. a fost achitată de învinuirea de săvârșire a infracțiunii specificate la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. Deoarece îi lipsea calitatea de administrator, aceasta putea doar să contribuie la sustragerea sumei de 5795 lei comisă de către Ș.T., care deținea respectiva calitate* [13]. În aceste condiții, nici Ș.T. nu putea răspunde conform lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. Aceasta întrucât participația complexă, pe care a alcătuit-o împreună cu J.E., presupunea realizarea de către un singur autor a laturii obiective a infracțiunii.

În alte situații, atestăm participația simplă la comiterea infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. În acord cu art.44 CP RM, această formă de participație implică cooperarea în comun, în calitate de coautori, a două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii.

În practică, atestăm participația simplă în mai multe spețe în care s-a aplicat lit.b) alin.(2) art.191 CP RM [14]. Din examinarea acestor spețe desprindem că, de cele mai dese ori, latura obiectivă a infracțiunii este executată simultan de către toți coautorii. În asemenea situații vorbim despre coautoratul paralel, atunci când realizarea laturii obiective a infracțiunii de către toți coautorii se caracterizează prin simultaneitate. În cazuri mai rare (de exemplu, atunci când infracțiunea este una prelungită), coautoratul este succesiv. În astfel de cazuri, fiecare dintre coautori execută în volum parțial, la o anumită etapă, latura obiectivă a infracțiunii. Precizăm că tipul coautoratului nu influențează asupra calificării faptei, însă poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei.

Este de menționat că în unele spețe din practica judiciară participația alcătuită de coautori are la bază înțelegerea prealabilă dintre aceștia [15]. În general, atât participația complexă (presupunând coautoratul), cât și cea simplă, pot presupune lipsa sau prezența unei înțelegeri prealabile dintre coautori. Asemenea împrejurări pot fi luate în calcul la individualizarea pedepsei. În acest plan, N.Iu. Klimenko are dreptate când susține: „Sporirea gradului de pericol social în ipoteza coautoratului în prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori (în comparație cu cea a coautoratului în lipsa înțelegerii prealabile dintre făptuitori) își are cauza în coordonarea preliminară a eforturilor făptuitorilor. Aceasta le permite să chibzuiască meticulos asupra săvârșirii și tănuirii mai propice a infracțiunii, să se pregătească de eventualele complicații în procesul de comitere a infracțiunii. În acest mod, înțelegerea prealabilă denotă atât o mai mare coerență la nivel subiectiv între coautori, cât și un grad mai mare de organizare a activității infracționale pe care aceștia o desfășoară” [16]. După S.V. Alexeev, „cu cât este mai pronunțat gradul de stabilitate a grupului de coautori, cu atât este mai ridicată probabilitatea de repetare a infracțiunii de către aceștia. Totuși, nu fiecare grup de coautori este stabil. De aceea, nu oricare infracțiune de grup se caracterizează prin repetabilitate. De exemplu, în lipsa înțelegerii prealabile dintre coautori, este foarte redusă probabilitatea ca grupul pe care aceștia îl formează să fie unul stabil” [17]. O opinie apropiată expune O.O. Kvașa [18].

În continuare, vom analiza un alt aspect legat de aplicarea dispoziției de la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM.

Astfel, într-o speță din practica judiciară, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a susținut soluția de achitare a lui M.V., învinuit de comiterea infracțiunii specificate la alin.(2) art.195 CP RM (și anume, a însușirii în proporții deosebit de mari sub formă de delapidare a averii străine). Printre argumentele în sprijinul acestei soluții se numără următorul: „În procesul de privatizare a bunurilor care au fost însușite, decizia a fost adoptată nu unipersonal de M.V. ca președinte al comisiei de privatizare, ci de un organ colegial – comisia de privatizare” [19]. Probabil, într-o asemenea manieră a fost interpretat principiul caracterului personal al răspunderii penale, statuat de art.6 CP RM.

O astfel de interpretare provoacă rezerve. Chiar dacă admitem că decizia respectivă a fost adoptată colegial, aceasta nu poate constitui un motiv de a nu aplica răspunderea penală. Cu privire la o situație apropiată, argumentele de rigoare le prezintă R.Popov: „Faptul că cele două sau mai multe persoane care săvârșesc infracțiuni fac parte dintr-un organism colegial (așa cum este și consiliul local) nu înseamnă deloc că tragerea la răspundere penală a acestora ar echivala cu aplicarea unei răspunderi colective în raport cu membrii aceluși organism colegial. Așa cum votul consilierului local este unul personal, este imposibil ca acesta să poarte răspundere pentru altcineva. Consilierul local, care nu a votat pentru decizii ce contravin legii penale, nu are cum să răspundă penal. Așa cum nu este posibil ca răspunderea penală a consilierului local, care a votat pentru decizii ce contravin legii penale, să „ricșeze” asupra unui consilier local care nu a votat pentru asemenea decizii. Indiferent care este numărul de consilieri locali dintr-un consiliu, aceștia sunt pasibili de răspundere pentru fapte infracționale” [20].

Extrapolând, conchidem: în situația în care decizia, care contravine dispoziției de la alin.(1) art.191 CP RM, este adoptată de doi sau mai mulți membri ai unui organism decizional colegial, apare temeiul aplicării lit.b) alin.(2) art.191 CP RM.

În încheiere, consemnăm că ipoteza prevăzută la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM urmează a fi deosebită de complicitatea la una dintre infracțiunile specificate la art.191 CP RM.

În opinia lui S.Brînza și V.Stati, „acțiunile persoanelor care nu au luat parte la comiterea sustragerii, dar care au contribuit la săvârșirea acesteia prin sfaturi, indicații, prin promisiunea prealabilă că vor tăinuî urmele infracțiunii, că vor vinde bunurile sustrase etc., trebuie calificate drept complicitate la sustragere” [21]. Referindu-se la infracțiunile corespondente cu cele specificate la art.191 CP RM, prevăzute de legea penală maghiară, M.Popescu și F.Popa susțin: „Terța persoană, care nu are nicio legătură cu bunul încredințat făptuitorului, dar care îl ajută la însușirea fără drept, este considerată complice” [22]. Părerii similare emit alți autori [23].

Astfel, de exemplu, într-o speță, G.A. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.42 și alin.(5) art.191 CP RM. În fapt, la 26.11.2010, în baza înțelegerii prealabile cu L.V., G.A. l-a ajutat pe acesta să sustragă un automobil încredințat în administrare lui L.V., în valoare de 773.100 lei. La concret, în baza unei procuri false care, chipurile, a fost eliberată de către Ț.V. (proprietarul respectivului automobil), G.A. a efectuat operațiunea de radiere din registru a datelor privind automobilul în cauză de pe numele lui Ț.V., cu ulterioara înmatriculare a acestui automobil pe numele lui L.V. [24] Observăm că, în situația analizată, G.A. nu poate fi considerat coautor la infracțiunea săvârșită de L.V. Aceasta deoarece G.A. nu are calitatea specială de administrator (spre deosebire de L.V.). În plus, acțiunile de folosire a unui document fals și de falsificare a unor informații, care au fost comise de G.A., depășesc latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. În concluzie, în contextul respectivelor infracțiuni, nu este posibil ca astfel de acțiuni să constituie (co)autoratul.

2. Săvârșirea infracțiunii cu folosirea situației de serviciu

Referindu-se la circumstanța săvârșirii sustragerii cu folosirea situației de serviciu, unii autori consideră, pe bună dreptate, oportună agravarea răspunderii penale. Or, în prezența acestei circumstanțe, făptuitorul deține împuterniciri speciale asupra bunurilor care i-au fost încredințate în administrare. Datortă acestora, îi este mai facil să comită infracțiunea. De asemenea, sporesc șansele de realizare a intenției infracționale, precum și posibilitatea de tăinuire a faptei de sustragere a bunurilor în cauză [25].

La pct.18 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, se menționează, printre altele: în ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, subiect al infracțiunii poate fi doar persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; prin „folosirea situației de serviciu” se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care derivă din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului, și care sunt în limitele competenței sale de serviciu.

Pornind de la aceste explicații cu titlu de interpretări oficiale, considerăm întemeiate argumentele pe care Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție le invocă într-o speță: *având calitatea de vânzătoare, inculpata G.N. nu poate fi o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; deci, nu i se poate imputa lit.d) alin.(2) art.191 CP RM* [26].

În același timp, nu este clar de ce în următoarea speță nu a fost reținută agravanta analizată, deși se atestă toate condițiile care confirmă prezența acesteia: *M.M. a fost învinuit de comiterea infracțiunii specificate la lit.c) alin.(2) art.191 CP RM. În fapt, acesta deținea funcția de șef al unei secții Pază de Stat a Direcției Generale Pază de Stat, fiind persoană cu funcție de răspundere. La 10.06.2004, folosindu-și situația de serviciu, M.M. a semnat un contract de antrepriză cu întreprinderea „S.” S.R.L. Conform contractului, această întreprindere urma să efectueze lucrări de gazificare în incinta blocului administrativ al respectivei secții Pază de Stat. În procesul de executare a obligațiilor contractuale în raport cu întreprinderea „S.” S.R.L., M.M. a sustras 13.822,85 lei din bugetul instituției pe care o conducea* [27]. O situație similară se atestă într-o altă speță [28].

Într-o altă speță din practica judiciară, în procesul de examinare a cauzei în instanța de judecată, fapta a fost recalificată de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM la alin.(1) art.191 CP RM. Motivând această soluție, instanța de judecată a pus accentul pe caracterul atribuțiilor de serviciu ale făptuitorului – „*avea contact direct cu sumele de bani*” [29] – nu pe calitatea juridică a subiectului infracțiunii (adică dacă este sau nu o persoană cu funcție de răspundere ori o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală). Aceasta deși inculpata avea calitatea de persoană care gestionează o organizație comercială. Menționăm că situații asemănătoare au fost relevate în alte spețe [30].

În legătură cu calitatea specială de administrator pe care o poate avea subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, S.Brînză și V.Stati menționează: „Prin „administrator” se înțelege persoana care vine în contact direct cu bunurile altei persoane, datorită atribuțiilor sale legate de păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea bunurilor. Dacă – fără a avea contact direct cu bunurile aparținând altei persoane – administratorul are dreptul de a da dispoziții cu privire la păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea de bunuri – răspunderea i se va aplica în corespundere cu lit.d) alin.(2) art.191 CP RM” [31]. O explicație apropiată o găsim la alin.4 pct.17 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”. Pentru comparație, referindu-se la conjunctura similară reliefată în art.295 CP Rom, I.Oancea și Gh.Diaconescu postulează: „Delapidarea nu presupune în mod obligatoriu (sublinierea ne aparține – *n.a.*) un contact direct și material cu bunul persoanei juridice de drept public sau privat, deoarece se poate ajunge să se sustragă... un bun și printr-o dispoziție privind mișcarea bunurilor” [32].

Considerăm că ultima din aceste opinii este mai ajustată realităților sociale. Or, nu este obligatoriu ca persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală să aibă contact direct cu bunurile victimei. În mod obișnuit, acest contact este unul posibil, virtual. Însă, în caz de necesitate, el poate deveni real, efectiv. Ceea ce contează cu adevărat este: 1) dacă subiectul este sau nu o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; 2) subiectul își folosește sau nu situația de serviciu. În eventualitatea confirmării ambelor acestor ipoteze, trebuie aplicată răspunderea potrivit lit.d) alin.(2) art.191 CP RM.

În consecință, propunem modificarea alin.4 pct.17 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, după cum urmează: din „În sensul art.191 CP RM, „a administra” înseamnă: 1) a avea dreptul de a da dispoziții cu privire la primirea, păstrarea sau eliberarea de bunuri; 2) a veni în contact direct și material cu bunurile altei persoane, datorită atribuțiilor administratorului, legate de primirea, păstrarea sau eliberarea bunurilor” în „În sensul art.191 CP RM, „a administra” înseamnă: 1) a avea dreptul de a da dispoziții cu privire la primirea, păstrarea sau eliberarea de bunuri și/sau 2) a veni în contact direct și material cu bunurile altei persoane, datorită atribuțiilor administratorului, legate de primirea, păstrarea sau eliberarea bunurilor”. În astfel de condiții, va fi clar că aceste două ipostaze ale noțiunii „a administra” pot avea un caracter cumulativ.

În altă ordine de idei, este generatoare de erori de calificare utilizarea în practica judiciară a sintagmei „persoana cu funcție de răspundere materială”. Din această sintagmă nu reiese cu claritate dacă se are în vedere sau nu subiectul infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. În majoritatea spețelor, în care a fost folosită această sintagmă, nu a fost aplicată prevederea de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM [33]. Într-o

singură speță, în care a fost utilizată sintagma „persoana cu funcție de răspundere materială”, respectiva prevedere a fost aplicată [34].

Precizăm: în spețele în care a fost folosită sintagma defectuoasă „persoana cu funcție de răspundere materială” s-a avut în vedere persoana cu răspundere materială (sau, altfel spus, persoana responsabilă materialmente) în sensul art.339 din Codul muncii. Tocmai despre o asemenea persoană, ca subiect al infracțiunii, se relatează corect sub aspect terminologic în unele spețe din practica judiciară [35]. Pe cale de consecință, în practica de aplicare a răspunderii conform art.191 CP RM, nu este recomandabilă utilizarea sintagmei „persoana cu funcție de răspundere materială”.

În altă privință, într-o speță din practica judiciară se arată: *dispoziția de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu are în vedere situația când subiect al infracțiunii este persoană publică* [36]. În acest sens, prezentăm poziția exprimată de R.Popov: „Așa cum e concepută în alin.(2) art.123 CP RM, noțiunea „persoană publică” este într-atât de cuprinzătoare, încât nu considerăm că există vreun exemplu când persoana are statutul de persoană cu funcție de răspundere, dar nu are statutul de persoană publică” [37].

Este oare valabilă teza opusă celei prezentate *supra*: există exemple când persoana are statutul de persoană publică, dar nu are statutul de persoană cu funcție de răspundere?

La această întrebare ne ajută să răspundem V.Stati și R.Popov: din alin.(1) art.123 CP RM reiese că exercitarea fie a acțiunilor administrative de dispoziție sau organizatorico-economice, fie a funcțiilor autorității publice, este definitorie în vederea caracterizării unei persoane ca fiind cu funcție de răspundere. Nu este persoană cu funcție de răspundere cel care realizează acțiuni relevante sub aspect juridic, însă care nu exercită nici acțiuni administrative de dispoziție sau organizatorico-economice, nici funcții ale autorității publice. Totodată, nimic nu împiedică a-l considera pe acesta persoană publică în sensul alin.(2) art.123 CP RM [38].

Așadar, oricare persoană cu funcție de răspundere este o persoană publică. Însă, nu oricare persoană publică este o persoană cu funcție de răspundere. Drept urmare, nu este concludent a afirma: „dispoziția de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu are în vedere situația când subiect al infracțiunii este persoană publică”. O asemenea afirmație nu contribuie la atestarea calității speciale de persoană cu funcție de răspundere, care condiționează aplicarea respectivei dispoziții.

Un alt aspect care generează controverse este următorul: intră oare excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu sub incidența noțiunii „folosirea situației de serviciu”?

Cu această ocazie, amintim că, în corespundere cu pct.18 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004, „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, prin „folosirea situației de serviciu” se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței sale de serviciu. O asemenea interpretare este sprijinită și de unii doctrinari [39]. Totuși, există și autori care sunt de părere că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu intră sub incidența noțiunii „folosirea situației de serviciu” [40].

Criticând ultima dintre pozițiile enunțate *supra*, V.Stati susține: „Noțiunea „folosirea situației de serviciu” se referă implicit nu la excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. Se referă doar la abuzul de putere sau abuzul de serviciu (ori abuzul de serviciu). Aceasta rezultă din dispozițiile de la art.327 și 335 CP RM, precum și de la art.312 din Codul contravențional” [41]. Într-adevăr, la descrierea de către legiuitor a faptelor prejudiciabile prevăzute la aceste articole (care stabilesc răspunderea pentru abuzul de serviciu (și abuzul de putere)), tocmai sintagma „folosirea situației de serviciu” este cea care le conferă chintesenta.

La fel, este de menționat că dispoziția de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu este formulată de maniera dispoziției de la art.150.1 din Codul penal al Mongoliei [42]: delapidarea bunurilor aparținând unei persoane fizice sau unei persoane juridice de drept public sau de drept privat de către o persoană căreia aceste bunuri i-au fost încredințate, prin abuz de putere sau abuz de serviciu sau prin exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. De asemenea, dispoziția de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu este formulată de maniera dispoziției de la alin.(2) art.318 CP RM: înlesnirea evadării de o persoană cu funcție de răspundere.

Reiese că, pentru a aplica lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, contează nu doar faptul dacă subiectul infracțiunii este persoana cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. La fel de mult contează ca o asemenea persoană să-și folosească situația de serviciu.

În concluzie, nu este posibil ca săvârșirea infracțiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM să presupună excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

Dezvoltând ideea conturată mai sus, menționăm că, potrivit alin.2 pct.18 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea

bunurilor": „Sub incidența noțiunii „folosirea situației de serviciu” nu intră folosirea relațiilor de rudenie, de afinitate sau de amicitie, atunci când acestea nu au legătură cu funcția ocupată”. Această explicație își are suportul în teoria dreptului penal [43].

Într-adevăr, în sensul lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, situația de serviciu trebuie să izvorască din raporturile de subordonare, de control, colaborare, îndrumare, supraveghere etc., prevăzute de lege sau în baza legii. Raporturile, care nu au o legătură cauzală cu funcția ocupată de făptuitor, nu se pot afla la baza folosirii situației de serviciu.

În concluzie, lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu poate fi aplicată în cazul în care făptuitorul: 1) are calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; 2) cu toate acestea, nu-și folosește situația de serviciu.

În alt context, ne vom referi la delimitarea ipotezei specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM de o ipoteză care comportă anumite afinități: *O.M. a fost condamnată în baza lit.a), c) și d) alin.(2) art.190 CP RM, pentru escrocheria săvârșită repetat, cu cauzarea de daune în proporții considerabile și cu folosirea situației de serviciu. În fapt, aceasta exercită funcția de inspector fiscal superior în Secția impozitare persoane fizice a Inspectoratului Fiscal de Stat al raionului C. Printre atribuțiile de serviciu ale lui O.M. era înscrisă administrarea plăților fiscale și nefiscale care urmau a fi vărsate la bugetul public național de către cetățenii din satele V. și T. din raionul C. În perioada 2001-2006, folosindu-și situația de serviciu, aceasta a sustras, în mod repetat, prin înșelăciune bani și bunuri în valoare totală de 20.336,32 lei de la C.E., R.A., C.V., P.P., D.G., C.E., A.E., C.V., B.V., A.G., P.Z., M.P., M.Gh., E.P., Z.S. Acești bani și aceste bunuri nu au fost luate la evidență contabilă, nu au fost reflectate în darea de seamă contabilă, nu au fost predate la depozitul central [44].*

În această speță lipsește, pe bună dreptate, temeiul aplicării lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. Or, așa cum afirmă I.Botezatu, „în cazul infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.190 CP RM, situația de serviciu este folosită pentru realizarea înșelăciunii sau a abuzului de încredere. Anume față de acestea din urmă este subsidiară folosirea situației de serviciu. Dacă ar fi subsidiară față de sustragere, am fi nevoiți să aplicăm art.191 CP RM. Pentru că altfel și-ar pierde sensul, ar dispărea din tablou înșelăciunea sau abuzul de încredere” [45]. O viziune asemănătoare este expusă de O.I. Godunov [46].

În speța exemplificată mai sus, bunurile victimelor nu au fost niciodată încredințate în administrarea făptuitorului. Tocmai pentru a nu admite încredințarea acestor bunuri în administrarea sa (și, implicit, a nu admite luarea lor la evidența contabilă a autorității publice în al cărei serviciu se afla), făptuitorul a înșelat victimele folosindu-și situația de serviciu. Acestora li s-a comunicat că plățile pe care le-au achitat au fost vărsate la bugetul public național, deși aceasta nu a corespuns realității.

În concluzie, lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate fi aplicată doar atunci când cel care-și folosește situația de serviciu are nu doar 1) calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, ci și 2) calitatea specială de administrator. În lipsa celei de-a doua calități speciale, răspunderea se va aplica potrivit altor norme (de exemplu, potrivit lit.d) alin.(2) art.190 CP RM).

În altă privință, nu poate fi trecută cu atenția întrebarea: care trebuie să fie calificarea în cazul în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită de două sau mai multe persoane, dintre care nu toate sunt persoane care-și folosesc situația de serviciu?

Este cunoscut că dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM poate fi aplicată numai în cazul în care toate persoanele, care au participat la comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM, posedă calitatea specială de administrator. Considerăm că aceeași regulă este valabilă în raport cu ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. Singurul element de noutate este că calitatea specială de administrator este secundată de calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, persoană care-și folosește situația de serviciu.

În concluzie, (co)autor al infracțiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate fi doar persoana care posedă dubla calitate specială de: 1) administrator și 2) persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, persoană care-și folosește situația de serviciu. Va răspunde în calitate de organizator, instigator sau complice la infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM acea persoană: a) căreia îi lipsește fie cea de-a doua calitate specială nominalizată mai sus, fie ambele calități speciale menționate mai sus și b) care a luat parte la comiterea respectivei infracțiuni.

Dezvoltând această idee și ajustând-o cu opiniile unor autori [47], postulăm: art.42 și lit.d) alin.(2) art.191 CP RM i se aplică chiar și acelui participant la infracțiune care are calitatea specială de administrator, însă care nu are calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, persoană care-și folosește situația de serviciu. Un astfel de participant nu poate răspunde în baza alin.(1) art.191 CP RM. În caz contrar, ar fi ignorată prevederea de la art.41 CP RM: „Se consideră participare cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate”.

În alt registru, în literatura de specialitate a fost exprimată o idee care nu poate să nu provoace rezerve. Dacă această idee ar fi adaptată cadrului reglementar din Republica Moldova, ea ar avea următorul conținut: aplicarea lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu exclude aplicarea art.327 sau 335 CP RM ori a art.312 din Codul contravențional [48].

Alți autori sunt de altă părere: atunci când abuzul de putere sau abuzul de serviciu constituie „partea” în „întregul” reprezentat de infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, trebuie aplicate numai prevederile de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. Reieșind din regula de calificare fixată la art.118 CP RM, în acest caz nu este necesară calificarea suplimentară conform art.327 sau 335 CP RM ori art.312 din Codul contravențional [49].

Această regulă de calificare a fost respectată în următoarea speță: *G.F. a fost achitat de învinuirea de săvârșire a infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(3) art.335 CP RM. Totodată, acesta a fost condamnat în baza lit.c) și d) alin.(2) art.191 CP RM. În fapt, G.F. deținea funcția de președinte al unei organizații sindicale. În perioada anilor 2003-2005 acesta a sustras din fondurile respectivei organizații suma de 35.201,41 lei. Achitându-l pe G.F. de învinuirea de săvârșire a infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(3) art.335 CP RM, instanța de fond și-a motivat soluția în felul următor: infracțiunea în cauză este absorbită de infracțiunea specificată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM [50].*

Din această perspectivă, sprijinim viziunea lui O.I. Godunov. Dacă această viziune ar fi adaptată cadrului reglementar din Republica Moldova, ea ar avea următorul conținut: infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate forma doar concurs real cu una din faptele specificate la art.327 sau 335 CP RM ori la art.312 din Codul contravențional; într-un asemenea caz, nu este posibil concursul ideal [51].

Uneori, în practica judiciară atestăm aplicarea exclusivă a art.327 sau 335 CP RM ori a art.312 din Codul contravențional în ipoteza în care însușirea ilegală a bunurilor altei persoane, încredințate în administrarea făptuitorului, este săvârșită cu folosirea situației de serviciu [52].

Nu putem fi de acord cu o astfel de practică. Au dreptate S.Brînza și V.Stati când afirmă: „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu care, deși a fost săvârșit din interes material și a cauzat un prejudiciu patrimonial, însă nu este legat de luarea gratuită a bunurilor (sublinierea ne aparține – *n.a.*)..., nu poate forma componentele de infracțiuni prevăzute la lit.d) alin.(2) art.190 și la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. Astfel de fapte trebuie calificate conform normelor corespunzătoare din Capitolul XV sau XVI din Partea Specială a Codului penal” [53]. Subliniem că faptele, prevăzute la art.327 sau 335 CP RM ori la art.312 din Codul contravențional, nu pot fi săvârșite pe calea sustragerii. Astfel de norme pot fi aplicate în cazul: luării ilegale, dar integral compensate, a bunurilor victimei, acesteia nefiindu-i cauzat niciun prejudiciu patrimonial; urmării de către făptuitor a folosinței temporare a bunurilor victimei; cauzării victimei a unui prejudiciu patrimonial pe calea inacțiunii etc. Observăm că, în cazurile de această natură, lipsește unul sau mai multe semne obligatorii ale noțiunii de sustragere.

Dacă faptele prevăzute la art.327 sau 335 CP RM ori la art.312 din Codul contravențional ar putea fi săvârșite pe calea sustragerii, atunci ar fi lipsită de sens existența dispozițiilor de la lit.d) alin.(2) art.190 și de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM.

Toate aceste raționamente converg spre singura concluzie posibilă: art.327 sau 335 CP RM ori art.312 din Codul contravențional nu pot fi aplicate în ipoteza în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită cu folosirea situației de serviciu.

3. Săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală

Subscriem la cele menționate de E.Visterniceanu: „Față de o infracțiune, săvârșită de două sau mai multe persoane, infracțiunea, săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, denotă un grad de pericol social mult mai înalt. Explicația este că specificul celor mai periclitante două forme de participare – grupul criminal organizat și organizația criminală – constă în profesionalismul participanților, în concreșterea acestor structuri cu unele instituții statale, în tendința acestora de a stabili legătură reciprocă la nivel internațional, precum și în alți factori care subminează siguranța societății și a statului” [54].

În vederea calificării faptei conform alin.(3) art.191 CP RM, nu este principial care va fi forma de participare în care vor fi comise infracțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (2¹) art.191 CP RM: grupul criminal organizat sau organizația criminală. Totuși, sub aspectul individualizării pedepsei, diferențierea celor două forme de participare prezintă relevanță.

Totodată, este cazul să menționăm: luând în considerare prevederea de la alin.(2) art.77 CP RM, aplicarea alin.(3) art.191 CP RM exclude aplicarea lit.c) alin.(1) art.77 CP RM.

Conform art.46 CP RM, grupul criminal organizat este o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni. Din această definiție reiese că grupul criminal organizat se caracterizează prin următoarele: 1) constituie o reuniune a două sau mai multor persoane; 2) această reuniune are un caracter stabil; 3) înainte de a comite vreo infracțiune, persoanele care constituie respectiva reuniune se organizează; 4) scopul urmărit de aceste persoane constă în comiterea unei sau mai multor infracțiuni.

Sub aspect numeric, grupul criminal organizat trebuie să reunească cel puțin două persoane. Aceasta se desprinde din interpretarea sistemică a prevederilor de la art.41 și lit.c) art.43 CP RM.

Din art.46 CP RM aflăm că respectivele persoane urmează să comită infracțiuni. Aceasta înseamnă: în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.191 CP RM de către un grup criminal organizat, norma în cauză este aplicabilă cu condiția că persoanele, care alcătuiesc respectivul grup, au calitatea specială de administrator sau de administrator al băncii. Să nu uităm că infracțiunile specificate la art.191 CP RM sunt infracțiuni cu componentă specială. Nu putem face abstracție de această împrejurare în prezența circumstanței agravante consemnate la alin.(3) art.191 CP RM, așa cum nu am făcut de ea abstracție nici în prezența circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM.

Drept urmare, suntem de acord cu poziția lui D.I. Skripnikov [55]. Dacă această poziție ar fi adaptată cadrului reglementar din Republica Moldova, ea ar avea următorul conținut: persoana, care nu are calitatea specială de administrator sau de administrator al băncii, răspunde în baza alin.(3), (4) sau (5) art.42 și alin.(3) art.191 CP RM. Or, astfel de persoane nu pot comite infracțiunile specificate la art.191 CP RM. Ele pot doar contribui la săvârșirea lor. Din această cauză, nu susținem opinia lui O.I. Godunov, care este una contrară celei de mai sus [56].

În alt context, pentru a constitui un grup criminal organizat, reuniunea a două sau mai multor persoane trebuie să aibă un caracter stabil.

În literatura de specialitate sunt exprimate opinii nuanțate cu privire la conținutul noțiunii „stabilitatea grupului criminal organizat”: existența unor legături permanente între membrii grupului criminal organizat, alături de aplicarea de către aceștia a unor procedee specifice de pregătire și săvârșire a infracțiunii [57]; componenta constantă a grupului criminal organizat, asigurată prin prezența unor legături durabile între membrii acestui grup, prin unanimitatea în adoptarea deciziilor din cadrul grupului criminal organizat, precum și prin consecutivitatea realizării acestor decizii [58]; membrii grupului criminal organizat preconizează să desfășoare activitatea infracțională pe parcursul unei perioade de timp relativ îndelungate [59]; caracterul îndelungat al legăturilor între membrii grupului criminal organizat [60].

Sintetizând, opinăm că stabilitatea grupului criminal organizat o denotă lipsa de fluctuație sau fluctuația redusă în cadrul grupului respectiv, secundată de existența unor legături de durată între membrii grupului criminal organizat.

Supra, am menționat că, înainte de a comite vreo infracțiune, persoanele care constituie grupul criminal organizat trebuie să se organizeze.

În acest sens, A.V. Kisin afirmă: reunirea persoanelor într-un grup criminal organizat se face până la momentul începerii săvârșirii de către ele a infracțiunilor preconizate [61]. De asemenea, O.I. Godunov susține: grupul criminal organizat se distinge nu pur și simplu prin înțelegerea prealabilă de a comite infracțiuni; acest grup presupune organizarea prealabilă a celor care-l alcătuiesc [62].

Într-adevăr, existența unei simple înțelegeri prealabile între coautori poate caracteriza circumstanța agravantă specificată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM. Pentru circumstanța agravantă consemnată la alin.(3) art.191 CP RM nu este suficientă înțelegerea prealabilă între membrii grupului criminal organizat de a comite infracțiuni. Este necesar ca până la comiterea primei dintre infracțiunile preconizate cei care au decis să constituie grupul criminal organizat să alcătuiască un tot unitar sub aspect obiectiv și subiectiv.

După V.M. Homici, organizarea prealabilă a membrilor grupului criminal organizat o atestă: existența unui sistem de interacțiune a acestor membri; repartizarea rolurilor între membrii grupului criminal organizat;

planificarea prealabilă a fiecăreia din infracțiunile preconizate; pregătirea din timp a mijloacelor și instrumentelor de comitere a infracțiunii etc. [63]

Suntem de acord cu același autor, care menționează: crearea unui grup criminal organizat se califică drept pregătire la infracțiunea a cărei săvârșire a fost preconizată [64]. Astfel, în contextul pe care-l abordăm, calificarea urmează a fi făcută în baza art.26 și alin.(3) art.191 CP RM.

Ultima dintre caracteristicile grupului criminal organizat o reprezintă scopul urmărit de membrii acestui grup, constând în comiterea unei sau mai multor infracțiuni. Bineînțeles, printre aceste infracțiuni trebuie să se numere măcar una singură specificată la alin.(1), (2) sau (2¹) art.191 CP RM.

Nu putem fi de acord cu D.P. Șarapov și cu V.M. Homici, care susțin că, în cazul în care grupul criminal organizat se constituie pentru săvârșirea unei singure infracțiuni, această infracțiune poate fi doar una prelungită [65]. Din art.46 CP RM nu reiese o asemenea cerință. Considerăm că grupul criminal organizat poate fi constituit pentru comiterea unei singure infracțiuni simple sau prelungite. Important este ca acest grup să reprezinte o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite acea singură infracțiune.

După ce ne-am referit la săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.191 CP RM de către un grup criminal organizat, să analizăm ipoteza comiterii aceleiași infracțiuni de către o organizație criminală.

Potrivit alin.(1) art.47 CP RM, se consideră organizație (asociație) criminală o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.

Din această dispoziție deducem că organizația criminală se caracterizează prin următoarele: 1) constituie o reuniune de grupuri criminale organizate; 2) această reuniune reprezintă o comunitate stabilă; 3) activitatea respectivei reuniuni se întemeiază pe diviziunea funcțiilor între membrii organizației și structurile ei; 4) scopul urmărit de reuniunea în cauză se exprimă în influențarea asupra activității economice și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau în controlul, în alte forme, exercitat în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.

Observăm că unitatea structurală a organizației criminale o constituie nu persoana (ca în cazul unui grup criminal organizat), ci grupul criminal organizat. Este indispensabil ca activitatea respectivelor grupuri constituente să se întemeieze pe diviziunea funcțiilor între membrii organizației și structurile ei. În opinia lui N.P. Pecinikov, aceasta înseamnă că fiecare membru al organizației criminale, ca și fiecare dintre grupurile criminale organizate care o alcătuiesc, îndeplinesc una sau mai multe funcții concrete: pregătirea infracțiunii; identificarea persoanelor care vor procura bunurile dobândite prin săvârșirea infracțiunii; asigurarea organizației criminale cu mijloace de transport sau cu alte mijloace tehnice necesare; stabilirea de legături cu factorii de decizie din autoritățile publice, care pot asigura „acoperirea” activității organizației criminale etc. [66].

O altă deosebire dintre organizația criminală și grupul criminal organizat constă în scopul urmărit de respectivele reuniuni. Astfel, în cazul organizației criminale, scopul este unul mult mai complex. Acesta se exprimă nu în comiterea unei sau mai multor infracțiuni, dar în influențarea asupra activității economice și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau în controlul, în alte forme, exercitat în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice. Precizăm că o asemenea influențare sau un asemenea control trebuie să implice comiterea măcar a unei singure infracțiuni prevăzute la alin.(1), (2) sau (2¹) art.191 CP RM.

În alt context, din art.47 CP RM aflăm că, sub aspectul calificării faptei, contează calitatea juridică a membrului organizației criminale: membru al organizației criminale; persoană care nu este membru al organizației criminale; organizator sau conducător al organizației criminale.

Astfel, în acord cu alin.(2) și (5) art.47 CP RM, membrul organizației criminale poartă răspundere penală numai pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire a participat; totodată, alin.(3) art.191 CP RM este aplicabil dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1), (2) sau (2¹) art.191 CP RM a fost săvârșită de membrul organizației criminale în interesul acesteia, fără a fi necesară o însărcinare. Așadar, interesul urmărit la săvârșirea unei asemenea infracțiuni nu trebuie să fie unul personal și nici doar al grupului criminal organizat de care aparține membrul organizației criminale. Acest interes trebuie să fie al întregii organizații criminale. Din acest punct de vedere, suntem de acord cu S.Brînza și V.Stati, care susțin: „În cazul săvârșirii de către membri aparte ai organizației criminale a infracțiunilor, care nu au fost prevăzute în planurile activității organizației

crimiale, răspunderea pentru aceste infracțiuni o vor purta numai cei care au comis nemijlocit aceste infracțiuni" [67]. O asemenea afirmație își are suportul în art.48 „Exces de autor” din Codul penal.

Din alin.(2) art.47 CP RM rezultă că alin.(3) art.191 CP RM este aplicabil dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1), (2) sau (2¹) art.191 CP RM a fost săvârșită de persoana care nu este membru al organizației criminale, la însărcinarea acesteia. În lipsa unei astfel de însărcinări, respectiva persoană nu va răspunde în baza alin.(3) art.191 CP RM, chiar dacă va acționa în interesul organizației criminale.

La săvârșirea infracțiunii specificate la alin.(3) art.191 CP RM de către o persoană care nu este membru al organizației criminale la însărcinarea acesteia, nu este necesară referirea la art.42 CP RM.

În corespundere cu alin.(3) și (4) art.47 CP RM, organizator sau conducător al organizației criminale se consideră persoana care a creat organizația criminală sau o dirijează; o asemenea persoană răspunde pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație.

Aplicarea alin.(3) art.191 CP RM organizatorului sau conducătorului organizației criminale exclude referirea la art.42 CP RM.

Bineînțeles, intenția organizatorului sau a conducătorului organizației criminale trebuie să cuprindă toate infracțiunile care li se incriminează. Incriminarea obiectivă este inadmisibilă.

În încheiere, este de menționat că aplicarea alin.(3) art.191 CP RM organizatorului sau conducătorului organizației criminale nu exclude răspunderea acestora pentru infracțiunea de creare sau conducere a organizației criminale, prevăzută la alin.(1) art.284 CP RM.

În rezultatul analizei circumstanțelor agravante consemnate la lit.b) și d) alin.(2) și la alin.(3) art.191 CP RM, pot fi formulate următoarele **concluzii**:

1) circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM nu este operațională în următoarele două ipoteze: a) infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită de o persoană având calitatea specială de administrator, împreună cu o persoană care nu are o asemenea calitate; b) infracțiunea este comisă de o persoană având calitatea specială de administrator, prin intermediul unei persoane care nu are o astfel de calitate;

2) în situația în care decizia, care contravine dispoziției de la alin.(1) art.191 CP RM, este adoptată de doi sau mai mulți membri ai unui organism decizional colegial, apare temeiul aplicării lit.b) alin.(2) art.191 CP RM;

3) nu este obligatoriu ca persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, să aibă contact direct cu bunurile victimei. În mod obișnuit, acest contact este unul posibil, virtual. Însă, în caz de necesitate, el poate deveni real, efectiv. Ceea ce contează cu adevărat este dacă: a) subiectul este sau nu o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; b) subiectul își folosește sau nu situația de serviciu. În eventualitatea confirmării ambelor acestor ipoteze, trebuie aplicată răspunderea potrivit lit.d) alin.(2) art.191 CP RM;

4) este generatoare de erori de calificare utilizarea în practica judiciară a sintagmei „persoană cu funcție de răspundere materială”. Din această sintagmă nu reiese cu claritate dacă se are în vedere sau nu subiectul infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM;

5) nu este posibil ca săvârșirea infracțiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM să presupună excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;

6) lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu poate fi aplicată în cazul în care făptuitorul: a) are calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; b) cu toate acestea, nu-și folosește situația de serviciu;

7) lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate fi aplicată doar atunci când cel care-și folosește situația de serviciu are nu doar a) calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, ci și b) calitatea specială de administrator. În lipsa celei de-a doua calități speciale, răspunderea se va aplica potrivit altor norme (de exemplu, potrivit lit.d) alin.(2) art.190 CP RM);

8) (co)autor al infracțiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate fi doar persoana care posedă dubla calitate specială de: a) administrator și b) persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, persoană care-și folosește situația de serviciu. Va răspunde în calitate de organizator, instigator sau complice la infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM acea persoană: a) căreia îi lipsește fie cea de-a doua calitate specială nominalizată mai sus, fie ambele calități speciale menționate mai sus și b) care a luat parte la comiterea respectivei infracțiuni;

9) art.327 sau 335 CP RM ori art.312 din Codul contravențional nu pot fi aplicate în ipoteza în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârșită cu folosirea situației de serviciu;

10) în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.191 CP RM de către un grup criminal organizat, norma în cauză este aplicabilă cu condiția că persoanele, care alcătuiesc respectivul grup, au calitatea specială de administrator sau de administrator al băncii.

Bibliografie:

- BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p.851-852.
- BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II.* Chișinău: Cartier, 2005, p.252; ГИРЛЯ, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Т.1.* Кишинэу: Cartdidact, 2010, c.311; BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p.607; Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I,* p.852.
- ZAPOROJAN, I. Experiența legislativă a unor state din bazinul Mării Negre în contracararea infracțiunii de delapidare a averii străine. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”.* Seria „Științe sociale”. Chișinău: CEP USM, 2007, nr.3, p.207-211.
- ȚURCAN, I. *Răspunderea penală pentru coruperea pasivă.* Chișinău: CEP USM, 2011, p.167-168.
- TIMOFEI, C. *Răspunderea penală pentru traficul de influență.* Chișinău: CEP USM, 2012, p.278-280.
- ПОДЛИПСКИЙ, Д.В. Ограничение ответственности соучастников преступления по свойствам личности специального субъекта. В: *Развитие институциональной структуры правового государства в современных условиях: Материалы международной конференции, 22-23 марта 2013 года.* Санкт-Петербург: Фонд развития юридической науки, Центр академических публикаций, 2013, с.20-23; ПОДЛИПСКИЙ, Д.В. О некоторых вопросах ответственности исполнителя в преступлениях со специальным субъектом. В: *Интеграция мировых научных процессов как основа общественного прогресса: Сборник материалов международных научно-практических конференций Общества Науки и Творчества за апрель 2014 года / Под общ. ред. С.В. Кузьмина.* Казань: Общество Науки и Творчества, 2014, с.77-83.
- АНДРОНОВА, Т.В. Проблемы соучастия в преступлениях со специальным субъектом. В: *Актуальные проблемы теории и практики применения российского законодательства: Материалы II Всероссийской заочной научно-практической конференции (25 февраля 2011 г.).* Сибай: ГУП РБ «СГТ», 2011, с.20-24.
- ШЕСЛЕР, А.В. Хищения: понятия и признаки. В: *Вестник Томского государственного университета. Право,* 2012, № 4, с.70-80.
- Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova,* 2004, nr.8, p.5-11.
- POPOV, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal.* Chișinău: CEP USM, 2012, p.113.
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 21.10.2008. Dosarul nr.1ra-918/08. www.csj.md
- BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I,* p.852.
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 01.04.2008. Dosarul nr.1ra-331/08. www.csj.md
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 12.11.2008. Dosarul nr.1ra-1257/08. www.csj.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 24.11.2009. Dosarul nr.1ra-995/09. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 26.05.2010. Dosarul nr.1ra-668/10. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.06.2010. Dosarul nr.1re-839/10. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.11.2012. Dosarul nr.1ra-1150/12. www.csj.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.09.2014. Dosarul nr.1ra-1193/14. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 21.10.2014. Dosarul nr.1ra-1298/14. www.csj.md
- Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 20.01.2010. Dosarul nr.1r-27/10. www.cab.justice.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.06.2010. Dosarul nr.1re-839/10. www.csj.md
- КЛИМЕНКО, Н.Ю. *Уголовно-правовые и криминологические признаки форм соучастия: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Саратов, 2002, с.18.
- АЛЕКСЕЕВ, С.В. Место группового преступления в общей структуре преступлений. В: *Актуальные проблемы совершенствования законодательства и правоприменения: Материалы международной научно-практической конференции (г. Уфа, 21 февраля 2011 г.) / Под общ. ред. А.В. Рагулина, М.С. Шайхуллина.* Уфа: Евразийский научно-исследовательский институт проблем права, 2011, с.88-91.
- КВАША, О.О. Значения причинного зв'язку для визначення групового злочину. В: *Часопис Київського університету права,* 2010, №3, с.241-244.
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 05.03.2013. Dosarul nr.1ra-19/13. www.csj.md
- POPOV, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal,* p.205-206.
- BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II,* p.253; BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I,* p.607; BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I,* p.853.

22. POPESCU, M., POPA, F. Delapidarea în dreptul penal maghiar. În: *Dreptul*, 2003, nr.11, p.191-196.
23. САБЛИНА, М.А. Разграничение ролей исполнителя и пособника: закон и правоприменение. В: *Право. Журнал Высшей школы экономики*, 2015, №1, с.91-104; ОРЛОВСКИЙ, Р.С. Пособник як вид співучасника в злочині. В: *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція», 2014, № 10-1, том 2, с.72-77.
24. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.04.2014. Dosarul nr.1ra-742/14. www.csj.md
25. ПРОХОРОВА, М.Л., ДЕРБОК, З.Г., КУКСИН, И.Н. Проблемы использования лицом своего служебного положения как признак, квалифицирующий специальные виды хищения. В: *Научные ведомости Белгородского государственного университета*. Серия «Философия. Социология. Право», 2014, № 16, Вып. 29, с.168-173.
26. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04.12.2013. Dosarul nr.1ra-1129/13. www.csj.md
27. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 01.04.2009. Dosarul nr.1ra-434/09. www.csj.md
28. Sentința Judecătorei raionului Hâncești din 04.07.2011. Dosarul nr.1-47/11. <http://jhn.justice.md>
29. Sentința Judecătorei raionului Cantemir din 04.10.2011. Dosarul nr.1-123/11. <http://jct.justice.md>
30. Sentința Judecătorei sectorului Ciocana, mun. Chișinău, din 20.03.2013. Dosarul nr.1-286/13. <http://jci.justice.md>; Sentința Judecătorei raionului Ștefan Vodă din 16.11.2011. Dosarul nr.1-292/11. <http://jsv.justice.md>; Sentința Judecătorei sectorului Ciocana, mun. Chișinău, din 02.08.2013. Dosarul nr.1-484/13. <http://jci.justice.md>; Sentința Judecătorei sectorului Ciocana, mun. Chișinău, din 28.08.2013. Dosarul nr.1-498/13. <http://jci.justice.md>; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.08.2012. Dosarul nr.1r-369/12. www.cab.justice.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 17.02.2009. Dosarul nr.1ra-142/09. www.csj.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.04.2008. Dosarul nr.1ra-419/08. www.csj.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.12.2013. Dosarul nr.1ra-773/13. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 20.08.2008. Dosarul nr.1ra-1005/08. www.csj.md; Sentința Judecătorei raionului Dondușeni din 07.10.2013. Dosarul nr.25-1-989-11092013. <http://jdn.justice.md>
31. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.664; POALELUNGI, M., DOLEA, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, p.670; BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.922.
32. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. et al. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială. Vol.III*. București: Editura Academiei, 1971, p.599; DIACONESCU, D., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. București: C.H. Beck, 2009, p.289.
33. Sentința Judecătorei raionului Fălești din 29.09.2014. Dosarul nr.1-160/14. <http://jfa.justice.md>; Sentința Judecătorei raionului Ungheni din 04.05.2012. Dosarul nr.1-187/12. <http://jun.justice.md>; Sentința Judecătorei raionului Edineț din 15.11.2011. Dosarul nr.1-244/11. <http://jed.justice.md>; Sentința Judecătorei mun. Bălți din 19.09.2011. Dosarul nr.1-586/11. <http://jba.justice.md>; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 27.05.2008. Dosarul nr.1ra-428/08. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 25.01.2012. Dosarul nr.1ra-179/12. www.csj.md; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.09.2014. Dosarul nr.1ra-1193/14. www.csj.md
34. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 15.01.2013. Dosarul nr.1ra-44/13. www.csj.md
35. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.11.2012. Dosarul nr.1ra-1171/12. www.csj.md; Sentința Judecătorei raionului Călărași din 24.11.2010. Dosarul nr.1-156/10. <http://jcl.justice.md>
36. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04.06.2014. Dosarul nr.1ra-980/14. www.csj.md
37. POPOV, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*, p.283.
38. STATI, V., POPOV, R. Unele precizări cu privire la înțelesul noțiunii „persoană publică” (alin.(2) art.123 CP RM). În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr.4, p.12-22; *Dreptul. Săptămânal juridic*, 2015, nr.15, p.1-5.
39. BOTEZATU, I. *Răspunderea penală pentru escrocherie*. Chișinău: CEP USM, 2010, p.263; БЕЗВЕРХОВ, А.Г. *Служебные хищения чужого имущества*. http://sartracc.ru/i.php?oper=read_file&filename=Pub/bezverhov%2812-05-08%29.htm; СЕЛЕЦЬКИЙ, С.І. *Кримінальне право України. Особлива частина*. Київ: Центр учбової літератури, 2008, с.109; *Уголовное право. Особенная часть* / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамовой, Г.П. Новоселова, р.254; КАСЫМОВА, А.С. *Хищение чужого имущества с использованием служебного положения: уголовно-правовые и криминологические аспекты*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2007, с.10; ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Служебные преступления. Комментарий законодательства и судебной практики*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2005, с.148; АНІСІМОВ, Г.М. Особливості кваліфікації злочинів, що виняються шляхом зловживання службовим становищем. В: *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2014, № 2. http://nauka.juracademy.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=713&Itemid=246&lang=uk
40. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под общ. ред. В.М. Лебедева. Москва: Норма, 2007, с.367; ЗДРАВОМЫСЛОВ, Б.В. *Должностные преступления. Понятие и квалификация*. Москва: Юридическая литература, 1975, с.131; СВЕТЛОВ, А.Я. *Борьба с должностными злоупотреблениями*. Киев: Наукова думка, 1970, р.46; ЛЯПУНОВ, Ю.И. *Ответственность за взятку*. Москва: Знание, 1987, с.22; МАЧКОВСКИЙ, Л. *Уголовная ответственность за незаконное проникновение в жилище*. В: *Российская юстиция*, 2003, № 7, с.57-58.

41. STATI, V. Unele considerații asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru infracțiunea de violare de domiciliu (art.179 CP RM). În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2009, nr.3, p.38-47.
42. Эрүүгийн хууль. <http://www.legalinfo.mn/law/details/50>
43. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.21; СКРИПНИКОВ, Д.Ю. *Присвоение и растрата как способы обращения и изъятия чужого имущества, вверенного виновному*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008, с.12; КУРЧЕНКО, В.Н. Присвоение и растрата чужого имущества с использованием служебного положения. В: *Уголовный процесс*, 2005, № 2, с.8-12; БЕЗВЕРХОВ, А.Г. *Служебные хищения чужого имущества*. http://sartraccs.ru/i.php?oper=read_file&filename=Pub/bezverhov%2812-05-08%29.htm
44. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28.02.2012. Dosarul nr.1ra-18/12. www.csj.md
45. BOTEZATU, I. *Răspunderea penală pentru escrocherie*, p.263.
46. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.21; ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.86-89.
47. BRÎNZA, S. *Infracțiuni contra proprietății*. Chișinău: USM, 1999, p.186; DUNGAN, P., MEDEANU, T., PAȘCA, V. *Manual de drept penal. Partea Specială*. București: Universul Juridic, 2011, p.211; ЯРЕНЧУК, К.В. Особливості співучасті у злочинах із спеціальним суб'єктом. В: *De lege ferenda*, 2015, p.106-109; УС, О. Правила кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті. В: *Вісник Національної академії правових наук України*, 2014, №1, с.149-159.
48. АНІСІМОВ, Г.М. Особливості кваліфікації злочинів, що вчиняються шляхом зловживання службовим становищем. В: *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2014, № 2. http://nauka.juracademy.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=713&Itemid=246&lang=uk
49. BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*, p.264; BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.625; POALELUNGI, M., DOLEA, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p.666, 670; BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.883; ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Т.1*, с.322; КОРОТКИХ, Н.Н. Обстоятельства, исключающие совокупность преступлений. В: *Юридическая наука*, 2013, № 2, с.52-55.
50. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 30.10.2012. Dosarul nr.1ra-533/12. www.csj.md
51. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.22.
52. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 19.05.2009. Dosarul nr.1ra-590/09. www.csj.md; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bender din 23.02.2012. Dosarul nr.1a-90/11. <http://cabe.justice.md>
53. BRÎNZA, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V. et al. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*, p.264-265; BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.626; BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.883.
54. VISTERNICEANU, E. *Răspunderea penală pentru tâlhărie*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006, p.179.
55. СКРИПНИКОВ, Д.Ю. *Присвоение и растрата как способы обращения и изъятия чужого имущества, вверенного виновному*, с.24.
56. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.8; ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.109-110.
57. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под общ. ред. Ю.И. Скуратова, В.М. Лебедева. Москва: Норма-Инфра•М, 1998, с.70.
58. БУГАЕВ, В.А. Квалифицирующие признаки присвоения и растраты чужого имущества. В: *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*, Том 24, 2011, №2, с.202-212.
59. ТЕЛЬНОВ, П.Ф. *Ответственность за соучастие в преступлении*. Москва: Юридическая литература, 1974, с.112; ГАЛИАКБАРОВ, Р.Р. *Совершение преступления группой лиц*. Омск: Ом. ВШМ МВД, 1980, с.96.
60. ИВАНОВ, Н.Г. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Москва: Проспект, 1997, с.89; АМИНОВ, Д.И. *Уголовно-правовые средства борьбы с хищениями, совершаемыми организованными прес-*

- тупными группами. Ижевск: Факультет юридического института МВД РФ, 1995, с.69; ТАРАСОВА, Е.В. Освещение института соучастия в уголовном законодательстве. В: *Актуальные проблемы правоприменительной практики в связи с принятием нового Уголовного кодекса Российской Федерации*: Сборник материалов научно-практической конференции. Красноярск: Красноярская высшая школа МВД России, 1997, с.71.
61. КИСИН, А.В. *Уголовная ответственность за преступления, совершенные в составе организованной преступной группы*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2013, с.20.
 62. ГОДУНОВ, О.И. *Присвоение и растрата как формы хищения: уголовно-правовой и криминологический анализ*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2005, с.19-20.
 63. ХОМИЧ, В.М. Системно-содержательные изменения института соучастия в УК Беларуси и стандарты законности при квалификации. В: *Судебная практика в контексте принципов законности и права*: Сборник научных трудов. Минск: Тесей, 2006, с.37-62.
 64. Ibidem.
 65. ШАРАПОВ, Д.П. *Уголовно-правовые и криминологические меры борьбы с присвоениями и растратами чужого имущества, совершаемыми организованными группами*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003, с.15; ХОМИЧ, В.М. *Системно-содержательные изменения института соучастия в УК Беларуси и стандарты законности при квалификации*, с.37-62.
 66. ПЕЧНИКОВ, Н.П. *Соучастие в преступлении: теория и проблемы практики*. Тамбов: ТГТУ, 2008, с.46.
 67. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, p.879.

Prezentat la 02.07.2015